

Stiftelsen Ellen Key-skolan

info@eks.se

Rektor Christian Gullfeldt

rektor@eks.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Ellen Key-skolan i Spånga

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Ellen Key-skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (SKOLFS 2010:37, avsnitt 2.8).

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurs 4-6 och 7-9. I lärarintervjuerna ingick tre lärare för årskurser 4-6 och fyra lärare för årskurser 7-9. Intervjuerna genomfördes den 6 och 7 september 2017 av utredarna Stefanie Luthman och Jane Strandberg.

Fakta om Ellen Key-skolan

Ellen Key-skolan i Spånga belägen i Stockholm kommun är en grundskola med årskurserna F-9. Huvudman är Stiftelsen Ellen Key-skolan med organisationsnummer 815200-7970. På skolan finns en klass per årskurs. Rektor tillträdde sin tjänst sommaren 2017 och har tidigare varit lärare och biträdande rektor på skolan. I skolledningen ingår även en biträdande rektor som också är ny tillsatt. Elevhälsans personal består av en nyanställd skolsköterska, en speciallärare och en kurator. Rektor uppger att psykolog anlitas vid behov på konsultbasis. I elevhälsoteamet ingår rektor, biträdande rektor, skolsköterska, speciallärare och kurator.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Ellen Key-skolans enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Ellen Key-skolan	Kartläggningens resultat
saknas svar* om skolan dokumenterar sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % dokumenterar
saknas svar* om skolan har kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % kartlägger
saknas svar* om skolan har satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % sätter upp mål
saknas svar* om elevhälsan används i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % använder
saknas svar* om elevhälsan används i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % använder
saknas svar* om elevhälsan används i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % använder
bedömer 33 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 56 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
saknas svar* om lärarnas kompetens inom sex och samlevnad har följts upp	22 % har följt upp
saknas svar* om lärarna har erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % har erbjudits
saknas svar* om skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % har lärare
arbetar 22 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 56 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 33 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 44 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta

saknas svar* om rektorn bedömer att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög
bedömer 44 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög

51 % bedömer så
52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Ellen Key-skolan baseras på svar från 9 av 22 registrerade lärare (41 %) i lärarenkäten. *Det saknas svar från rektorn i rektorsenkäten.

Ellen Key-skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Det framkommer av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att det inte finns några uttalade mål för skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning. Rektor och lärare uttrycker osäkerhet om vem som undervisar om sex och samlevnad på skolan. Planeringsansvar för undervisning i detta kunskapsområde ligger enligt rektorn hos klasslärarna. Vid intervjuer med lärarna framkommer att det finns stora skillnader mellan dessa hur medvetna de är om sitt uppdrag gällande sex- och samlevnadsundervisning. Det finns ingen dokumentation om skolans arbete med sex och samlevnad. Rektor beskriver detta som ett utvecklingsområde för skolan.

Det finns tid avsatt för samverkan på skolan, men det framkommer av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att de hittills inte har använt tiden för att samverka kring sex- och samlevnadsundervisningen. Rektor berättar att skolan inte har samverkan med externa aktörer i sex- och samlevnadsfrågor, men att han planerar ett samarbete med ungdomsmottagningen i Järva.

Den nyanställda skolsköterskan berättar att hon inte har haft tid att jobba med sex- och samlevnadsområdet då hon behövt prioritera andra uppgifter som släpat efter, såsom journalförande, vaccinering med mera. Specialläraren anger att hon inte deltar i sex- och samlevnadsundervisningen. Kuratorn undervisade för två år sedan med den dåvarande biologiläraren om sex och samlevnad för elever i årskurs sju. Detta samarbete ställdes dock in efter två lektioner. Lärarna samarbetar med kuratorn kring elevärenden, men inte vad gäller sex- och samlevnadsfrågor. Rektor berättar att det finns en intention att återigen använda kuratorns kompetens i sex- och samlevnadsområdet, men att inget är bestämt än.

Det framgår av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsans personal att rektorn inte följer upp personalens kompetens för att undervisa om sex och samlevnad. De flesta lärare uttrycker att de har behov av kompetensutveckling i sex- och samlevnadsområdet, speciellt när det gäller hbtq-frågor, men också kring hur sex och samlevnad berörs av de ämnen som lärare undervisar i. Angående kompetensen hos elevhälsans personal, så anger kuratorn att hon behöver uppdatera sig kring vad området sex och samlevnad innebär. Skolsköterskan uppger att hon behöver kompetensutveckla sig kring hur man hjälper elever som vill byta kön. De äldre eleverna uttrycker missnöje med kompetensen hos delar av personalen när det gäller hbtq-frågor.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex och samlevnad

Det varierar stort i vilken utsträckning lärare på skolan integrerar kunskapsområdet sex och samlevnad i sin ämnesundervisning. Medan några lärare kan ge flera exempel på hur de arbetar med sex- och samlevnadsfrågor i sin undervisning funderar andra lärare på hur detta ämne ska komma in i deras undervisning. Det är också oklart i vilken utsträckning de äldre eleverna får undervisning om sex och samlevnad i ämnet biologi då skolan vid

intervjutidspunkten inte hade en anställd biologilärare för dessa årskurser. Lärarna berättar att det inte har funnits ämnesövergripande arbeten eller temadagar inom sex- och samlevnadsområdet. Det finns få lärare som kan ge exempel på hur de hanterar vardagshändelser med anknytning till sex- och samlevnadsområdet i sin undervisning. Ett exempel på detta berättas dock av en lärare som tog upp mänskliga rättigheter i undervisningen efter att en elev berättade att hen hade gått med på Pride. Medan några elever ger flera exempel på hur de jobbade med sex och samlevnad på olika lektioner berättar andra elever att de inte har haft sådana samtal tidigare och att lärarna har börjat prata om sådant nu när Skolinspektionen skulle komma.

Eleverna uttrycker att de vill prata om sex och samlevnad mycket tidigare än vad de har haft möjlighet till. Eleverna berättar också om inställda besök på ungdomsmottagningen och inställda sexualkunskapslektioner. Rektorn som tidigare hade varit biologiläraren på skolan berättar att skolan har gjort för lite kring sex och samlevnad och att elever i nuvarande årskurs nio inte har fått den sex- och samlevnadsundervisningen som de skulle ha haft.

Det varierar i vilken utsträckning lärarna bedriver en normkritisk och inkluderande sex- och samlevnadsundervisning. Ett exempel på arbete med normer finns där en lärare berättar att elever fick reflektera kring normer i anslutning till läsning av boken Egalias döttrar. Samtidigt finns det lärare som uttrycker att eleverna är för unga för att diskutera hbtq-frågor. Likaså upplever eleverna att hbtq-perspektivet inte finns med i undervisningen, utan att hbtq osynliggörs. Vidare blir eleverna vid flera tillfällen uppdelade i tjej- och killgrupp, ibland på elevernas eget initiativ i idrott och bild, ibland utan att de blir tillfrågade såsom under sexualkunskapslektioner. De intervjuade eleverna uttrycker dock att de inte vill bli uppdelade under sex- och samlevnadsundervisningen.

Det varierar också i vilken utsträckning elever får möjlighet till samtal och reflektion i sex- och samlevnadsundervisningen. Några lärare ger exempel på diskussioner i både små grupper och hel klass där elever reflekterade kring normer och etiska dilemma som hade anknytning till sex- och samlevnadsområdet. Samtidigt finns det lärare som inte för samtal om sex och samlevnad av olika anledningarna. Likaså berättar en del elever att de fått samtala kring sex- och samlevnadsfrågor medan andra elever fått lyssna på vad läraren föreläste om utan att elever fick möjlighet att samtala kring detta.

Eleverna berättar att de kan påverka arbetsmetoder när de arbetar med sex- och samlevnadsfrågor. Däremot uttrycker eleverna att de inte har något inflytande vad gäller sex- och samlevnadsundervisningens innehåll. Teman som eleverna vill prata mer om är normer och hbtq-frågor i de yngre årskurserna och hur man kan älska sin kropp, hur man väljer rätt partner för samlag, feminism, ojämlikhet, utsatthet, asexualitet och normer i de äldre årskurserna. Det framkommer i både lärar- och elevintervjuerna att de flesta lärare inte involverar eleverna i utvärderingen av sex- och samlevnadsundervisningen.

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektor och lärare behöver påbörja den systematiska utvecklingen av sex- och samlevnadsundervisningen så att den blir likvärdig för alla elever. Det innebär också

att hela personalgruppen blir medveten om sitt uppdrag gällande sex- och samlevnadsundervisningen.

- Lärare behöver göra eleverna mer delaktiga i sex- och samlevnadsundervisningen så att den blir relevant för eleverna. Det innebär att eleverna behöver ges fler möjligheter att påverka sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och arbetssätt samt behöver inkluderas i utvärderingen av sex- och samlevnadsundervisningen.
- Lärare behöver ge eleverna fler möjligheter i sex- och samlevnadsundervisningen att reflektera och analysera normer som rör sex och samlevnad, i synnerhet när det gäller hbtq-området, så att alla elever känner sig inkluderade. Det innebär också att rektorn behöver följa upp att personalen har den kompetens, till exempel i hbtq-frågor, och erbjuda möjligheter till den kompetensutveckling, som krävs för att undervisa om sex och samlevnad.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Ellen Key-skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer Skolinspektionen att genomföra en uppföljning av hur skolan utvecklar sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen.

Huvudmannen ska senast **den 24 maj 2018** skriftligt redovisa till Skolinspektionen såväl planerade som faktiskt vidtagna åtgärder för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (Dnr 400-2016:11445) i de handlingar som sänds in.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande. Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

I bedömningen har även Jane Strandberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström

Enhetschef

Stefanie Luthman

Utredare